

ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัญญาอยู่ที่ไหนดนตรีไทยไม่ห้อยเหงา

รศ.ดร.สืบพงศ์ ธรรมชาติ

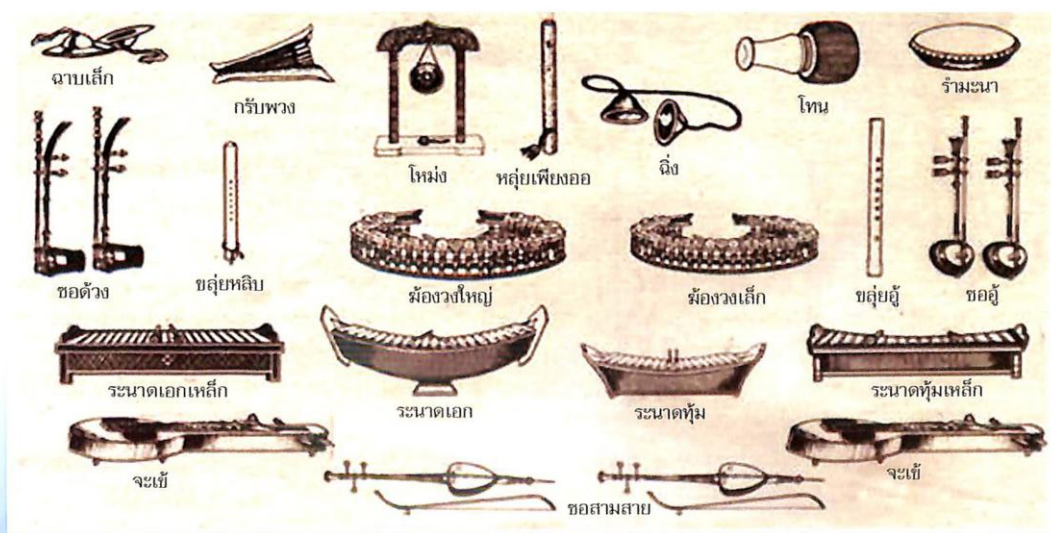

“ดนตรีไทย” เป็นคำภาษาไทยที่น่าภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งคำหนึ่ง คำนี้คงเกิดขึ้นเมื่อมีดนตรีไทยอย่างที่เราเล่นที่เป็นอยู่ขณะนี้เกิดขึ้นมาแล้ว ส่วนคำว่าไท หรือ ไทย มี ย ตามหลังต่อมาในสมัยหลังนั้นมีหลักฐานปรากฏครั้งแรก เก่าสุดน่าจะข้อความที่อยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่จารึกเมื่อ พ.ศ.๑๘๓๒ ที่ว่า “เมื่อก่อนลายสือไทนี้มี บมี มีเมื่อพ่อขุนสุนันใส่ไว้..” คำว่า ไท ที่ว่านี้ต่อมามี ย ต่อท้าย เป็นไทย และต่างให้ความหมายว่าไม่เหมือนกัน ไท เป็นคำรวมของชนชาติพันธุ์ไททั้งหมดทุกกลุ่มร่วมร้อยกลุ่ม ส่วนคำไทย มี ย ตามหลัง ให้หมายถึงคนชาติพันธุ์ไทที่อยู่ในเขตประเทศไทย ดังนั้นคำว่าไทจึงเป็นคำที่เกิดหลังคำว่า สยาม เพราะคำว่า สยาม หรือเสียม (Siam) นั้นปรากฏอยู่ที่ผนังนครวัดว่า “ทหารเสียม” (หรือทหารสยามนั่นเอง) นครวัด นครธม สร้างประมาณ ปี พ.ศ.๑๔๐๐ เศษ สมัยที่ศรีวิชัยกำลังรุ่งเรือง ด้วยเหตุนี้เราจึงไม่มีคำว่าดนตรีสยาม จึงประเมินประมาณอายุการเกิดชื่อ ดนตรีไทยว่า ก่อน พ.ศ.๑๘๓๒ หรือ พ.ศ.๑๘๒๖ (ปีประดิษฐ์อักษรไทย) ไม่นานนัก แม้ว่าจะชื่อว่า “ดนตรีไทย” แต่เลือดเนื้อเชื้อสายดั้งเดิมก็น่าจะเป็นดนตรีสยาม เพราะดนตรีอย่างนี้มีเล่นกันอยู่ในกลุ่มไทสยามหรือไทน้อยที่ต่อมาอาศัยอยู่แถบภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย และดนตรีเช่นนี้จะมีสำเนียงใกล้เคียงมากกับดนตรีที่นครธมและนครวัดประเทศกัมพูชา อีกทั้งที่หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงชวนให้คิดในแง่ของความสัมพันธ์และชาติพันธุ์ของผู้คนสองแห่งนี้ กับคนไทยในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงความมีอะไรร่วมกันมาแต่ครั้งบรรพชน

สืบพงศ์ ธรรมชาติ. “ปัญญาอยู่ที่ไหนดนตรีไทยไม่ห้อยเหงา” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44
ฉบับที่ 7 กรกฎาคม หน้า 50-53.

เครื่องดนตรีไทยที่รู้จักกันดี เช่น สีซอ กลอง ฉิ่ง ปี่ โหม่ง มโหรี ตะโพน และทับ เป็นต้น นอกจากนี้ก็รู้จักกันพอประมาณ เช่น ขิม จะเข้ มโหรีวง และระนาด เป็นต้น ต่อมาดนตรีเพิ่มเข้ามาอีกในวงของดนตรีไทย การเป็นเช่นนี้เชื่อว่าดนตรีหลายชิ้นที่บรรพชนไทยที่มีหัวประยุกต์ได้นำเข้ามา และเมื่อเห็นว่ามีเสียงสอดประสานกันได้ก็จัดเข้าในกลุ่มของดนตรีไทยเข้าไปด้วยเลย ดังนั้นจึงค่อนข้างยากที่จะปฏิเสธว่าเครื่องดนตรีที่มีอยู่บรรเลงในวงประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปี่พาทย์ไม้มวม หรือไม้ม้วนก็ตามว่ามีใช้ดนตรีไทย เพราะการหยิบยืมดนตรีของชาติอื่นมาก็ใช่ว่าเอาแบบทั้งต้น มีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนรูปร่าง เสียง และจังหวะ ให้มีความเป็นไทย ปัจจุบันเมื่อไปประเทศลาว กัมพูชา จีน และพม่าก็จะพบว่ามโหรีหลายชิ้นที่มีความใกล้เคียงกัน ทั้งรูปร่างหน้าตา และเสียงของดนตรีนั้นๆ แถมชื่อดนตรีที่เรียกก็ยังตรงกันเสียอีก ด้วยความยาวนานของการกำเนิดของดนตรีไทยซึ่งน่าจะมีความน้อยกว่า ๗๐๐ กว่าปี มาแล้วนี้ ได้วิวัฒนาการจนมีเสียงกลมกลืนไพเราะเสนาะยิ่งฟังแล้วสดชื่นแจ่มใสแจ่มใจ ดนตรีไทยดำรงอยู่ในแผ่นดินมาเป็นระยะเวลายาวนานอย่างแน่นอน จนผ่านมาถึงปัจจุบัน ดนตรีไทยก็ดูเหงามองชบเซาลงไปพอสมควร ทั้งๆ ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเอาพระทัยใส่เป็นอย่างมาก พระองค์ทรงส่งเสริมให้กำลังใจทั้งนักดนตรี ครูผู้สอนเป็นอย่างดีเสมอมา และทำให้การดนตรีไทยมีความเจริญรุ่งเรืองสดชื่นอยู่ระยะหนึ่ง ด้วยได้รับรางวัลชั้นสูงเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้เล่นดนตรีไทย คือถ้วยพระราชทานฯ หรือโล่พระราชทานฯ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั่นเอง นอกจากนี้ยังมีรางวัลสำคัญต่างๆ อีกพอสมควร อย่างไรก็ตามดนตรีไทยมรดกศิลปะและวัฒนธรรมอันมีค่าที่ยังคงอยู่ในสภาพที่ไม่เป็นที่มั่นใจว่าจะดำรงอยู่ได้อีกนานสักเท่าไร ขณะนี้ครูดนตรีไทยวงต่างๆ ทางดุทางหวานที่โด่งดังสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานกำลังจะแผ่วลงทุกทีแล้วจะมีวิธีอื่นใดบ้างไหมนอกการประกวดที่จะช่วยให้ลมหายใจของดนตรีไทยมีความแข็งแรงขึ้นและทอดยาว เพื่อให้เกิดทอดเป็นมรดกด้านศิลปะและวัฒนธรรมเกี่ยวกับคีตกรรมสู่รุ่นลูก หลาน เหลน และโหล่นต่อไปได้

สืบพงศ์ ธรรมชาติ. “ปัญญาอยู่ที่ไหนดนตรีไทยไม่ห้อยเหงา” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44
ฉบับที่ 7 กรกฎาคม หน้า 50-53.

โครงการวิจัยและเผยแพร่
ผลงานวิจัย

การประกวดดนตรีไทยในภาคใต้ของประเทศไทยมีอยู่หลายแห่ง เวทีเก่า เช่นที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยทักษิณ) จัดประกวดมายาวนานแล้วร่วม ๓๐ กว่าปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ เป็นเวทีถัดมา ที่ตั้ง ที่สุราษฎร์ธานี และที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช น้องสุด ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์จัดประกวดครั้งแรก เมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๕๑ ตรงกับช่วงที่ รศ.ดร.โท ทิพย์สุวรรณกุล เป็นอธิการบดี ล่วงมาถึงปีนี้ก็จัดประกวดมาเป็นปีที่ ๖ หรือครั้งที่ ๖ แล้ว ผู้ชนะการประกวดจะได้รับถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เงินรางวัล และเกียรติบัตรจากมหาวิทยาลัย การจัดการประกวดมีอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นหลักในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีหน่วยงานภายในและภายนอก สนับสนุนการดำเนินงาน จึงทำให้เกิดความคล่องตัวเสมอมา ในการประกวดที่ผ่านมามีวงดนตรีของโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษา และประณตศึกษาร่วมกิจกรรมค่อนข้างมาก แต่ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ จำนวนวงลดลงไป และในปี พ.ศ.๒๕๕๖ จำนวนวงทั้งสองระดับก็ลดลงไปอีก ทั้งนี้มีสาเหตุที่เวทีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เท่านั้น เท่าที่รู้บางเวทีน้อยยิ่งกว่าอีก สภาพการที่เป็นอยู่นั้นสืบเนื่องมาจากอะไร เป็นสิ่งที่น่าวิเคราะห์หาสาเหตุ และน่าจะกล่าวได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญน้อยไป ในเรื่องนี้ก็พิจารณาดูที่ต้นแห่งการดำเนินงานศิลปะและวัฒนธรรม นั่นคือกระทรวงวัฒนธรรม ที่จะต้องให้ความสำคัญมากกว่านี้ ให้มีกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับดนตรีไทยให้มากขึ้น เสนอบประมาณต่อรัฐบาลในการนี้ให้จริงจัง และปฏิบัติการให้ถึงความแท้จริงของดนตรีไทย ไม่ทำแบบฝนตกท่าเดียวแล้วหายไป ขาดความต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานสำคัญที่จะต้องช่วยผดุงดนตรีไทยเอาไว้ ควรจัดให้มีการเรียนวิชาพื้นฐานดนตรีไทยในระดับประถมศึกษาเป็นต้นมา ถึงชั้นมัธยมศึกษา และเปิดเรียนเป็นวิชาเลือก วิชาเอก วิชาโท ให้มากขึ้น ในระดับอุดมศึกษา หรือวิทยาลัยนาฏศิลป์ จัดมหกรรมดนตรีไทย อย่างที่สถาบันอุดมศึกษาจัดปีละครั้ง เพื่อเป็นการฟื้นความสามารถในการเล่นดนตรีไทย แต่ก็ยังน้อยไป ที่สมควรมีการประกวดดนตรีไทยอุดมศึกษาทั่วประเทศด้วยปีละครั้งก็ยิ่งดี ด้วยการสร้างแรงจูงใจให้มากพอ นอกจากนั้นก็ควรมีการยกย่อง เยาะชวนคนเก่งดนตรีไทย และผู้ใหญ่วัย อีกทั้งหน่วยงานอื่นที่มีความพร้อมก็ควรจะได้ ออกแรงในเรื่องนี้ด้วย ในเรื่องงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ทางราชการก็ไม่ควรขี้เหนียว เพราะการทำอย่างนี้คือการรักษาชาติและประเทศ ดังพระราชดำรัสของล้นเกล้า รัชกาลที่ ๙ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ความว่า “การรักษาศิลปและวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ” แล้วจะละเลยเรื่องนี้อยู่ทำไม

ประการที่ ๒ เยาวชนไม่รู้สึกลัวว่าเสียงดนตรีไทยมีความไพเราะเพราะรู้สึกลัวว่าดนตรีตะวันตกมีเสียงไพเราะกว่า ตามค่านิยมตะวันตก การเป็นเช่นนี้คงเกิดจากผู้ใหญ่สร้างค่านิยมผิดๆ ให้ตั้งแต่ต้น ค่านิยมเห่อของนอก และทฤษฎีนอกเป็นสิ่งที่มาประมาณ ๑๐๐ ปีเศษ มาแล้ว สิ่งที่เป็นของนอกไม่ว่าสิ่งใดมักจะได้รับการยกย่องเหนือกว่าความเป็นไทย จนคนไทยที่ปฏิบัติอย่างไทยๆ ต้องเขินอาย เพราะเกรงว่าคนไทยที่ได้กลืนอายจากเมืองนอกปริมาณ จะดูถูกว่าล้าหลังและไม่ฉลาด สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นมานานจนชิน จนทำให้ผู้เล่น สีซอ เป่าปี่ ตีฆ้อง ถูกมองด้วยสายตาที่ดูยอกว่า การเล่นเปียโน เล่นกีตาร์ และไวโอลิน สิ่งดังกล่าวนี้มีจริง ผู้เล่นเปียโน กีตาร์ และไวโอลิน จะเด่น ยอดออกอย่างมั่นใจเพราะสังคมไทยให้ราคาสูงกว่าการเล่นสีซอ เป่าปี่ และตีฆ้อง นี่คือนิยมสังคมไทย ค่านิยมเช่นนี้เองที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ดนตรีไทยซบเซาเหงาหงอย เยาวชนที่พอจะพาตัวเข้าไปเล่นดนตรีตะวันตกได้ดังกล่าวก็น่าไปตรึงนั้น ส่วนดนตรีไทยไว้ข้างหลัง แท้จริงดนตรีทุกชิ้นทุกชนิดล้วนมีคุณค่า แต่การให้ค่านิยมที่ผิดๆ ของคนไทยส่วนหนึ่งส่งผลต่อความเสียหายของดนตรีไทย ทำอย่างรักกับค่านิยมเหล่านี้ของคนบางกลุ่มบางพวก เห็นว่าผู้ใหญ่

สืบพงศ์ ธรรมชาติ. “ปัญญาอยู่ที่ไหนดนตรีไทยไม่ห้อยเหงา” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44
ฉบับที่ 7 กรกฎาคม หน้า 50-53.

ควรจะได้คิดในเรื่องนี้และลงมือร่วมกันรักษาศิลปะและวัฒนธรรมดนตรีไทยกันเอาไว้ได้แล้ว อย่าปล่อยให้ดนตรีไทยต้องอยู่ในมุมอับอีกต่อไปเลย

การประกวดดนตรีไทยภาคใต้ได้รับรางวัลด้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครั้งที่ ๖ ทีมมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ครั้งนี้ก็ไม่ว่าจะเป็นครั้งสุดท้ายหรือไม่ เพราะในปี พ.ศ.๒๕๕๗ หากมีวงดนตรีส่งเข้าประกวดจำนวนน้อย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ก็คงทบทวนวิธีการใหม่ว่าจะร่วมกันรักษา ดนตรีไทย มรดกสำคัญของชาติเอาไว้ได้อย่างไรได้บ้าง นอกจากการจัดการประกวดแล้ว แต่ยังเชื่อมั่นว่าหากคนไทยร่วมแรงร่วมใจกันก็เชื่อว่า จะรักษามรดกของบรรพชนดนตรีไทยนี้เอาไว้ได้อย่างแน่นอน

* ผู้อำนวยการอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ประกาศ

เรียน ท่านผู้อ่านสารนครศรีธรรมราชทุกท่าน ถ้าหากท่านมีบทความ บทกลอน หรือ ข้อมูลอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสารนครฯ กรุณาส่งมาให้กองบรรณาธิการ พิจารณาได้ที่ห้องสารนครฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

๗๑ ถ.เทวบุรี ต.โพธิ์เสด็จ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

หรือ ติดต่อ คุณกริยาพล กรรณนิกายณ์ โทร. ๐๘๒ - ๕๑๕๗๑๑๘

Email : Sannakhon@hotmail.com

Facebook : สารนครศรีธรรมราช